בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע [redacted] נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

לפני **כבוד השופטת שוש חן נחום**

תובעת **[redacted]**
ע"י ב"כ עוה"ד יוסף ג'רסי

נגד

נתבע **[redacted]**
ע"י ב"כ עוה"ד אורית קמחי קריגר

אינו חתום

פסק דין

1. לפניי תביעה לביטול צוואה, שהגישה התובעת כנגד בנה, מר [redacted] וכן כלפי ועד מקומי מושב [redacted] רשות מקרקעי ישראל והסוכנות היהודית לארץ ישראל. בתביעתה, טענה התובעת כי הצוואה ההדדית מיום 9/12/19 דינה בטלות, שכן היא נוגדת את הוראות הסכם המשבצת התלת צדדי בין רשות מקרקעי ישראל, הסוכנות היהודית לארץ ישראל ומושב [redacted] לאחר בחינת טענות הצדדים, הגעתי לכלל מסקנה כי דין התביעה להתקבל באופן חלקי, שכן מחד, התובעת אינה רשאית לעתור לביטול צוואת המנוח, אך מאידך, לחלק מצוואת המנוח אין היתכנות מעשית שעה שהוראותיה נוגדות את העקרונות המשפטיים הנוגעים למשק חקלאי.

רקע עובדתי

2. התובעת ובעלה המנוח מר [redacted] ז"ל (להלן: "**המנוח**") הקימו את ביתם במושב [redacted] בשנות החמישים. נולדו להם שמונה ילדים, מתוכם ארבעה כיום עודם בחיים: מר [redacted] גב' [redacted] מר [redacted]

3. ביום 9/12/19 חתמו התובעת והמנוח על צוואה הדדית. להלן יצוטטו סעיפי הצוואה ההדדית שנכתבו בצוואתו של המנוח, אך הם זהים לחלוטין לאלו שנכתבו על ידי התובעת.

סעיף 3 לצוואה קובע כדלקמן:

"היה ואני [redacted] לעולמי ואשתי [redacted] אחרי בחיים, הנני מצווה בזאת את כל רכושי, מכל מין וסוג שהוא, דניידי ולא דניידי, זכויות קיימות וכל זכות אחרת שמגיעה לי ו/או אשר תגיע לי ו/או לזכות עיזבוני אחרי לרבות הנכסים ברחוב [redacted] במושב [redacted] משק [redacted] הידוע ברשות מקרקעי ישראל ...בלי יוצא מהכלל, לאשתי בשלמות.

סעיף 4 לצוואה, ממשיך וקובע:

היה ואשתי תלך לעולמה לפני ו/או בעת ובעונה אחת אתי או באותו המאורע אתי, אז יהיה עיזבוני במלואו למעט המשק לארבעת ילדינו: [redacted] ת.ז....בחלקים שווים.

כאשר את זכויותיי המשק אני מוריש על אף מינויו של בני [redacted] כבן ממשיך באופן הבא:

א. לנכדי [redacted] את הבית הישן, שני הקרוואנים, המשרד בגודל 30 מ"ר והמחסן בגודל 30 מ"ר שבמשק.

ב. לבתי [redacted] את הדירה בקומת הקרקע בבנין בן שתי הקומות שבמשק.

ג. לבתי [redacted] את הדירה בקומת הראשונה בבנין בן שתי הקומות במשק.

ד. לארבעת ילדיי הנ"ל את ההכנסות נטו לאחר הוצאות מהשכרת מחצית המחסנים שבמשק. הטיפול באמור יהיה באחריות בני [redacted] שיפעל בנאמנות לטובת אחיו הנ"ל.

ה. לבני [redacted] את יתרת המשק.

למען הסר ספק בפוליסות ביטוח ו/או קרנות מכל מין וסוג שהוא בהם מצוינים מוטבים ו/או נהנים לעניין הורשה הרי שיחייב הרישום בהם לענין זה. היה ולא יצוינו בהם מוטבים ו/או נהנים הרי שיחול האמור בצוואה זו".

4. בהמשך הצוואה מופיעות הוראות הדדיות מקבילות אף מטעמה של התובעת, בתרחיש בו היא הלכה לעולמה לפני בעלה (תרחיש אשר לא התממש בפועל). כמו כן, קיימת התייחסות למצב בו בני הזוג הולכים לעולמם בעת ובעונה אחת או באותו המאורע (מקרה אשר לא התרחש בפועל).

5. בסעיף 10 לצוואה, הורתה התובעת בנוסף:

"היה ואני [redacted] ...הלכתי לעולמי ובעלי הנ"ל הלך לעולמו לפני אזי יהיה עיזבוני במלואו לארבעת ילדינו: [redacted] ת.ז....בחלקים שווים.

כאשר את זכויותיי המשק אני מורישה על אף מינויו של בני [redacted] כבן ממשיך באופן הבא:

א. לנכדי [redacted] את הבית הישן, שני הקרוואנים, המשרד בגודל 30 מ"ר והמחסן בגודל 30 מ"ר שבמשק.

ב. לבתי [redacted] את הדירה בקומת הקרקע בבנין בן שתי הקומות שבמשק.

ג. לבתי [redacted] את הדירה בקומה הראשונה בבנין בן שתי הקומות במשק.

ד. לארבעת ילדיי הנ"ל את ההכנסות נטו לאחר הוצאות מהשכרת מחצית המחסנים שבמשק. הטיפול באמור יהיה באחריות בני [redacted] שיפעל בנאמנות לטובת אחיו. .

ה. לבני [redacted] את מוריש את יתרת המשק".

סעיף זה אמור להתממש לאחר אריכות ימיה ושנותיה של התובעת. השאלה היא, האם סעיף זה עומד בהוראות הדין באשר להעברת זכויות במשק חקלאי לאחר פטירת מי מבני הזוג? האם קיימת לסעיף זה היתכנות מעשית?

6. דומה כי בעת עריכת הצוואה, ידעו המנוח והתובעת כי צפויה בעייתיות בהעברת הזכויות במשק. הם ניסו "להקדים תרופה למכה" ולפתור בעייתיות זו על דרך הכללת סעיף 12 לצוואה ההדדית, אשר יוצר מגנון של מכירת כלל המשק וחלוקת תמורתו בין ילדיהם.

נוסח סעיף 12 הינו כדלקמן:

"על אף האמור בכל מקום בצוואה זו, אנחנו המורישים ביחד ו/או לחוד, מצווים בזאת, כי אם לא יסתדרו יורשינו שבצוואה זו לחיות בהרמוניה ובשלווה ו/או ירצה מי מהם פירוק שיתוף ו/או לא יהיה ניתן לקיים את מלוא הוראותינו שבצוואה זו מכל סיבה שהיא לרבות בשל מניעות שתקום בשל מינויו של בננו [redacted] כבן ממשיך ו/או רשות מקרקעי ישראל, אזי יימכר כלל המשק כמקשה אחת והתמורה תחולק לארבעת ילדינו: [redacted] ת.ז....בחלקים שווים. ואנחנו מורים בזאת כי תירשם הערה בדבר הוראותינו זו".

7. כמו כן, בסעיף 13 לצוואה ההדדית, הוסיפו בני הזוג וקבעו:

"אנו מצווים בזאת כי לא יהיה כל תוקף לכל שינוי ו/או ביטול ו/או תוספת ו/או גריעה מצוואה זו אלא אם כן נעשה הדבר על ידי שנינו ביחד, בכתב ובנוכחות שני עדים".

השאלה היא, האם קיימת היתכנות משפטית להוראת סעיף 12 האמורה, אשר משמעה, בסופו של יום, חלוקת שווי המשק בחלקים שווים בין הילדים?

8. למרבה הצער, ביום 10/12/24 , הלך המנוח לבית עולמו. ביום 28/1/25 הגישה התובעת בקשה למתן צו קיום אחר צוואת המנוח, לרשם לענייני ירושה.

9. ביום 12/3/25 הודיעה התובעת לרשם לענייני ירושה בתל אביב על ביטול הצוואה ההדדית. להודעה זו צורפה הודעת הסתלקות כללית מיום 19/2/25 מטעמה של התובעת, אשר נחתמה בפני בא כוחה דאז, עו"ד גד שטילמן, לפיה היא הסתלקה מעיזבון המנוח בטרם חולק העיזבון, וזאת מבלי לפגוע בזכויותיה במשק מכוח הוראות הסכם המשבצת. בהקשר זה, הסתמכה התובעת על הוראת סעיף 20ה(1) להסכם המשבצת התלת צדדי, עליו חתומים רשות מקרקעי ישראל, הסוכנות היהודית ומושב [redacted] אשר מתחדש באופן אוטומטי וחל בעניינו ולפיו, עם פטירת הבעל המנוח, יעברו כל זכויותיו בנחלה לבת הזוג שנותרה בחיים, דהיינו, לתובעת.

10. יוער, כי במקביל להליך הנוכחי, התנהלו בין הצדדים שלושה הליכים נוספים:

א. תמ"ש [redacted]: בתביעה זו, שהגישה התובעת כנגד בנה, מר [redacted] עתרה התובעת להצהיר על זכויותיה במשק מס' [redacted] מכוח זכויותיה הרשומות ומכוח אלו שהוענקו לה בהיותה "ברת רשות" עפ"י ההסכם התלת צדדי ונהלי הסוכנות היהודית, ובהתאם לכך להורות על סילוק ידו של בנה מהמשק, שעה שלטענתה, הוא מהלך עליה אימים.

ב. תמ"ש [redacted]: בתביעה זו עתרה התובעת להורות על פינויו של נכדה, מר [redacted] ממשק מס' [redacted] בטענה כי הוא עושה דין עצמי ומשכיר את הקרוואן לצד ג', חרף העובדה כי אין לו כל זכויות בו או במשק.

ג. תמ"ש [redacted]: בתביעה זו עתר מר [redacted] נכדה של התובעת, למתן סעד הצהרתי לפיו הוא בעל הזכויות הבלעדי בקרוואן המצוי על גבי משק מס' [redacted] וכן להורות על השבת הקרוואן לחזקתו או לחלופין על פסיקת פיצוי הולם בגינו, בסך של 150,000 ₪. מר [redacted] הגיש את התביעה כנגד סבתו-התובעת וכנגד גב' [redacted] בת דודתו, המתגוררת במשק.

11. בדיון שהתקיים לפניי ביום 26/4/26 גובשו בין הצדדים מספר הסכמות. ראשית, הוסכם בין הצדדים על מחיקתם מההליך של רשות מקרקעי ישראל, ועד מקומי [redacted] והסוכנות היהודית, והותרת מר [redacted] כנתבע יחיד בהליך.
כמו כן, מן הבחינה המהותית, הוסכם בין הצדדים ליתן תוקף שיפוטי להצעת בית המשפט, אשר הינה כדלקמן:

"הנתבע יפנה את המשק וכל השטחים הנלווים לו מכל אדם וחפץ השייכים לו עד ל – 1.9.26 בלי צו להוצאות.

עד אז, הנתבע יוכל לעבד את המשק כפי שעשה עד כה.

אין בהסכמה זו כדי למנוע מהצדדים להגיש תביעות רכושיות זה כנגד זה".

(עמ' 9, ש: 7-4 לפרוטוקול הדיון מיום 26/4/26).

בהמשך לפסק הדין המוסכם, נסגרו התיקים תמ"ש [redacted] תמ"ש [redacted] ותמ"ש [redacted]. נותר הדיון בתובענה שלפניי, שעניינה ביטול הצוואה ההדדית, דהיינו ת"ע [redacted] במהלך הדיון מיום 26/4/26 הוסכם בין הצדדים כי מאחר שהמחלוקת בין הצדדים היא משפטית, ואין כל מחלוקת עובדתית, הרי שההליך יוכרע על סמך סיכומים בכתב. ביום 2/11/26 התקיים לפניי דיון במעמד הצדדים, במהלכו נשמעו טיעוניהם ונעשה ניסיון לקדם פשרה. בהעדר הסכמות, ניתן פסק הדין.

<u>טענות התובעת</u>

12. התובעת טוענת, כי בהתאם להוראות הסכם המשבצת בין רשות מקרקעי ישראל, הסוכנות היהודית ומושב [redacted] הרי שעם פטירת בן הזוג, עוברות זכויותיו לבן הזוג שנותר בחיים. מכאן, כי עם פטירת המנוח עברו מלוא הזכויות במשק אליה, ומאז היא בעלת הזכויות הבלעדית במשק.

13. התובעת מבהירה, כי קיימת עליונות מובהקת להוראות הסכם המשבצת, אשר גוברות על הוראות הצוואה, בכל הנוגע להעברת הזכויות במשק. לטענתה, בהתאם להוראות הסכם המשבצת, המשק אינו חלק מהעיזבון.

14. בנוסף, טוענת התובעת, כי בהתאם להחלטות מועצת מקרקעי ישראל והחלטות רשות מקרקעי ישראל, חל איסור בדבר פיצול המשק. מכאן, כי ההוראה בצוואה המקנה זכויות בחלקים מהמשק בין כמה זוכים אינה עולה בקנה אחד עם הוראות הסכם המשבצת או עם החלטות מועצת מקרקעי ישראל ונוהלי רשות מקרקעי ישראל. נוכח זאת, טוענת התובעת, כי לא ניתן ליתן תוקף לצוואה ההדדית.

15. לאור האמור, טוענת התובעת, כי בכל הנוגע להעברת הזכויות במשק, יש לפעול על פי הוראות הסכם המשבצת בעוד הצוואה ההדדית אינה ניתנת לביצוע, בייחוד על רקע האיסור לפיצול הנחלה.

16. אשר על כן, עותרת התובעת להצהיר כי היא ביטלה כדין את הצוואה ההדדית, בהיותה בעלת הזכויות הבלעדית במשק מכוח הוראות הסכם המשבצת של מושב [redacted] לחלופין, עותרת התובעת לקבוע כי אין תוקף לצוואה, שעה שהיא אינה ברת ביצוע, לאור החלטות מועצת מקרקעי ישראל האוסרות על פיצול הנחלה. עוד עותרת התובעת להורות, כי אף אם יינתן צו קיום צוואה, לא יהא בו בכדי להשפיע על מצב הזכויות במשק ועל מעמדה של התובעת כבעלת הזכויות הבלעדית במשק מכוח הוראות הסכם המשבצת, שעה שצו קיום הצוואה הינו צו דקלרטיבי שאינו יוצר זכויות.

טענות הנתבע

17. הנתבע טוען, כי התובעת מנסה לעתור "בדלת האחורית" לקביעות קנייניות, אשר אין מקומן בתיק זה, ואשר מטרתן התנערות מרצונם המשותף המפורש של המנוח והתובעת בצוואתם ההדדית, כי היא לא תשתנה, אלא בהסכמת שניהם.

18. לטענת הנתבע, התובעת פנתה לרשם לענייני ירושה בבקשות לסעדים סותרים ומנוגדים- היא עתרה למתן צו לקיום צוואת המנוח, אך חודשיים וחצי לאחר מכן, בטרם ניתן צו הקיום, היא ביקשה להורות על ביטול אותה צוואה עצמה. עוד טוען הנתבע, כי העילה אשר בגינה מבקשת התובעת לבטל את צוואת המנוח היא הודעת ההסתלקות של עצמה מעיזבון המנוח. לטענתו, עילה זו אינה מסוג העילות המוכרות לפסילת צוואה. בנוסף, מפנה הנתבע לכך שעל פי סעיף 8א(ב)(2) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, הסתלקות מבטלת רק את צוואתו של בן הזוג הנותר בחיים, אך אינה מבטלת בדיעבד את צוואתו של בן הזוג שנפטר.

19. הנתבע מוסיף וטוען, כי הוראת סעיף 13 לצוואה ההדדית שוללת לחלוטין את האפשרות לבטל את הצוואה ההדדית, אלא אם כן ניתנה הסכמתם בכתב של שני בני הזוג, בנוכחות עדים. מהוראה זו משתמע, כי אין אפשרות לבטל את הצוואה ההדדית, לאחר פטירת המנוח. לטענתו, אילו היה ברצון התובעת לבטל את הצוואה ההדדית, היה עליה לעשות כן בעוד המנוח בחיים.

20. הנתבע טוען בנוסף, כי טענות התובעת באשר להיקף עיזבון המנוח ולזכויותיה הקנייניות במשק, אינן רלוונטיות לתיק זה. הנתבע מפנה לכך, שהליך זה החל כהודעת הסתלקות בצירוף מכתב ביטול לרשם לענייני ירושה. לטענתו, ככל שהתובעת מעוניינת בפסק דין הצהרתי באשר להיקף עיזבונו של המנוח, עליה להגיש תביעה מתאימה לבית המשפט, תוך צירוף כל הנוגעים בדבר.

21. בנוסף, טוען הנתבע, כי אף אם דרך ההורשה בצוואה אינה עולה בקנה אחד עם הוראות הסכם המשבצת, ואינה ישימה כלפי רשות מקרקעי ישראל, הרי שאין משמעות הדבר כי היא בטלה במישור היחסים הפנים משפחתיים. מעבר לאמור, טוען הנתבע, כי המנוח נתן דעתו לאפשרות לפיה לא ניתן יהיה לקיים את הוראות הצוואה ועל כן הורה, יחד עם התובעת, בסעיף 12 לצוואתם ההדדית, כי במקרה כזה יימכר המשק כמקשה אחת, והתמורה תחולק לארבעת הילדים. הנתבע מבהיר, כי הוראה זו הינה ישימה ואינה סותרת את הוראות הסכם המשבצת.

22. אשר על כן, טוען הנתבע, כי המנוח והתובעת ערכו יחד בצוואתם תכנית משותפת, חוקית וישימה, לעתיד המשק, וקבעו כי לא ניתן יהיה לשנותה לאחר פטירת אחד מהם. לטענתו,

התובעת מנסה להתנער מהוראות הצוואה לאחר פטירתו, וזאת כפי הנראה, בעקבות השפעתם של נכדיה.

<u>דיון והכרעה</u>

23. קיימות מספר סוגיות משפטיות, העולות מהמקרה שלפנינו:

א. האם התובעת יכולה לבטל את הצוואה ההדדית שערכה עם המנוח, בייחוד ובשים לב להוראה בצוואה, השוללת כל אפשרות לבטל את הצוואה, אלא אם ניתנה הסכמת המנוח והתובעת לכך, בכתב ובנוכחות עדים. כפועל יוצא מהמענה לשאלה זו-האם התובעת ביטלה כדין את הצוואה, בעקבות הודעת הסתלקות מיום 19/2/25 והאם הסתלקות זו מבטלת את צוואת המנוח, או שמא רק את צוואת התובעת;

ב. האם המשק נשוא ההליך הינו חלק מהעיזבון, או שמא הוא מחוץ לנכסי העיזבון. שאלה זו נבחנת לאור הוראות הסכם המשבצת התלת צדדי (רמ"י, הסוכנות היהודית והאגודה), אשר לפיו עם פטירת בר-הרשות, עוברות מלוא הזכויות במשק לבן הזוג שנותר בחיים, והזכויות אינן חלק מהעיזבון. כפועל יוצא מכך, מהי תוקפה של הוראת סעיף 12 לצוואה ההדדית, לפיה המשק יימכר ותמורתו תחולק בין היורשים עפ"י הצוואה.

ג. מהי, בסופו של יום, התוצאה המשפטית הנובעת מהסתלקותה של התובעת מחלקה בעיזבון המנוח?

<u>האם קיימת היתכנות משפטית לביטול הצוואה ההדדית על ידי התובעת?</u>

24. כפי שיובהר להלן, על פי הוראות הדין, התובעת רשאית לבטל את צוואתה שלה, אך אין בידה לבטל את צוואתו של המנוח, ומכאן כי דין תביעתה בהקשר זה להידחות.

25. הצוואה ההדדית נערכה לאחר תיקון מס' 12 לחוק הירושה (מיום 1/8/05), ולכן חל סעיף 8א לחוק הירושה, הקובע כי לאחר מות אחד מבני הזוג, בת הזוג שנותרה בחיים רשאית לבטל את צוואתה, אך בכפוף להשבה, וכלשון הסעיף:

"(א)בני זוג רשאים לערוך צוואות מתוך הסתמכות של בן הזוג האחד על צוואת בן הזוג האחר; צוואות כאמור יכולות להיעשות בין אם הזוכה על פי כל אחת מהצוואות הוא בן הזוג ובין אם הוא גורם שלישי, בין בשני מסמכים שנערכו באותה עת ובין במסמך אחד (בסעיף זה – צוואות הדדיות).

(ב)לביטול צוואה הדדית לא יהיה תוקף אלא אם כן יתקיים אחד מאלה:

(1)בחייהם של שני בני הזוג – המצווה המבקש לבטל את צוואתו ימסור הודעה בכתב על ביטול הצוואה למצווה השני; נמסרה הודעה כאמור, בטלות הצוואות ההדדיות של שני המצווים;

(2)לאחר מות אחד מבני הזוג –

(א)כל עוד לא חולק העיזבון – בן הזוג שנותר בחיים ומבקש לבטל את צוואתו יסתלק שלא לטובתו, לטובת ילדו או לטובת אחיו של המוריש, מכל מנה או מכל חלק בעיזבון שהוא אמור לקבל לפי הצוואה ההדדית של המצווה שמת;

(ב)לאחר חלוקת העיזבון – בן הזוג שנותר בחיים ומבקש לבטל את צוואתו ישיב את כל שירש לפי הצוואה ההדדית לעיזבון, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה – ישיב את שווי המנה או החלק בעיזבון שירש;

(ג)הוראות סעיף קטן (ב) יחולו אם אין בצוואות ההדדיות הוראה אחרת, ואולם הוראה השוללת לחלוטין את הזכות לבטל את הצוואה בחיי שני בני הזוג – בטלה".

(ראו בהקשר סעיף זה: בע"מ 7884/23 **פלוני נ' פלונית** (10/9/24); בע"מ 1857/24 **פלונית נ' פלונית** (2/12/24); ת"א (מחוזי ירושלים) 34707-01-24 **זנטי נ' משקטו** (9/7/25)).

26. מכל האמור עולה, כי התובעת רשאית לבטל את הוראות צוואתה, אך לא את הוראות צוואת המנוח. משמעות הדבר היא, כי התובעת רשאית לבטל אשר ייעשה בחלקה שבעיזבון לאחר אריכות ימיה, אך היא אינה רשאית לבטל את הורשת עיזבונו של המנוח על פי הוראותיו בצוואה ההדדית, ליורשים נוספים, לאחר אריכות ימיה. על כן, מן הבחינה המושגית, הסתלקותה של התובעת מעיזבון המנוח אינה פוגעת בזכויותיהם של היורשים האחרים, מכוח צוואת המנוח.
ודוק, בניגוד לעקרונות אלו, התובעת טוענת כי היא הייתה רשאית לבטל את הצוואה ההדדית בכללותה, ובכלל זאת, צוואתו של המנוח. לתביעה זו אין כל עיגון שבדין.

27. זאת ועוד. על פי הפסיקה, יש לבדוק אם בצוואה ההדדית קיימת הוראה מפורשת או משתמעת המאפשרת שינוי או ביטול, או לחלופין מגבילה אותו. בהקשר זה, נקבע בפסק הדין בת"ע (משפחה ת"א) 8339-02-19 **מ.ד. נ' מ.א.** (16/7/20):

"שעה שקבעתי כי הצוואות הדדיות עסקינן, מחייב אינטרס ההסתמכות ההדדי לפרשן תוך התחשבות באינטרס זה, בדומה לאופן בו מפורש חוזה: "והנה דין הוא, כי ככל שהחוזה ברור מתוכו, מלשונו, פוחת משקלן של הנסיבות, וחזקה על הלשון כי היא משקפת את אומד דעת הצדדים, ולכן מן הראוי ליתן לה משקל מהותי (פרשנות במשפט- פרשנות הצוואה, עמ' 71). עוד בהקשר זה, אפנה לע"א 8763/15 יואל זיו נ' גספא הנדסה בע"מ, סעיף 31 לפסק הדין (4.1.2017) וכן לסעיף 25(א) סיפא לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973".

28. בעניינו, קיימת בצוואה הוראה מפורשת המתנה על האופן שבו ניתן לשנות את הוראות הצוואה ההדדית, אשר יש לתן לה את הדעת ולפרש את הצוואה על פיה. עסקינן בסעיף 13 לצוואה ההדדית, בו הסכימו התובעת והמנוח, כדלקמן:

"אנו מצווים בזאת כי לא יהיה כל תוקף לכל שינוי ו/או ביטול ו/או תוספת ו/או גריעה מצוואה זו אלא אם כן נעשה הדבר על ידי שנינו ביחד, בכתב ובנוכחות שני עדים".

29. אין חולק, כי בפועל, התובעת לא פעלה בהתאם לסעיף 13 האמור. לפיכך, וגם מטעם זה, היא אינה רשאית לטעון כעת לביטולה או אף לשינוייה. מכאן, כי הודעת ההסתלקות שהתובעת הגישה לרשם לענייני ירושה אינה מסייעת לה בהקשר זה, אלא יש בה רק בכדי להסתלק מחלקה בעיזבון המנוח.

האם המשק נשוא ההליך נכלל בעיזבון המנוח?

30. כעת יש לבחון, האם לאחר הסתלקותה של התובעת מעיזבון המנוח, קיימת אפשרות משפטית ליישום הוראות הצוואה על פי הוראת סעיף 8א לחוק הירושה, או שמא קיים דין ספציפי הנוגע לחלוקת זכויות במשק חקלאי, לאחר פטירת המחזיק בו.

31. אציין, כי שני הצדדים העלו בסיכומיהם את סוגיית סמכותו של בית משפט זה לדון בזכויות הקנייניות מכוח הצוואה. התובעת טענה בסיכומיה, כי בקשה לקיום צוואה נושאת אופי דקלרטיבי בלבד, ואין בתיק העיזבונות בכדי להכריע בעניין הזכויות הקנייניות במשק. הנתבע טען בסיכומיו, כי התביעה הנוכחית אינה המסגרת הדיונית המתאימה לקביעת היקף העיזבון, אלא מדובר בסוגיה בגינה יש להגיש תביעה נפרדת, לצרף את כל הצדדים הנוגעים בדבר ולהגיש ראיות מתאימות.
בכל הכבוד, איני שותפה לעמדות הצדדים בהקשר זה, שכן אני סבורה כי הדין מספק תשובה ברורה לשאלה המשפטית שלפניי, ועל כן יש להכריע בסוגיה שלפניי בהתאם לכך.

32. בעניינו, רלוונטית הוראת סעיף 114 לחוק הירושה, המסדירה, באופן מפורש, את מנגנון הורשת הזכויות במשק חקלאי, וקובעת כדלקמן:
"(א)משק חקלאי שהוא יחידה שחלוקתה היתה פוגעת בכושר קיומה כמשק חקלאי העשוי לפרנס משפחה חקלאית – יימסר ליורש המוכן ומסוגל לקיימו, והוא יפצה את היורשים האחרים במידה ששווי המשק עולה על המגיע לו מן העזבון.
(ב)באין הסכמה בין היורשים בשאלה מי מהם מוכן ומסוגל לקיים את המשק החקלאי, מה הם הנכסים המהווים את המשק החקלאי, מהו שווי המשק לצורך החישוב בין היורשים ובדבר צורת הפיצוי ליורשים האחרים, זמני סילוקו והבטחתו – יחליט בית המשפט לפי הנסיבות.

(ג)היו שני יורשים או יותר, ובהם בן-זוגו של המוריש, מוכנים ומסוגלים לקיים את המשק החקלאי – בן-זוגו של המוריש עדיף על יורשים אחרים.
(ד)היה יורש עובד במשק החקלאי בחיי המוריש או שהשקיע בו מהונו ולא קיבל תמורה כפי שאדם אחר היה מקבלה, יובא זאת בחשבון בקביעת הפיצוי האמור".

33. הוראת חוק זו ואופן יישומה נדונו בפסק דינה של כב' השופטת מיכל ברדנשטיין בתמ"ש (משפחה י-ם) 12739-11-18 **פלוני נ' אלמוני** (9/11/22), בו נקבע:

"מנוסחם של סעיפים (א) ו-(ב) ניתן לראות את החשיבות שייחס המחוקק לאפשרות המשך הפעלתו וקיומו של המשק לתכלית ההתיישבותית – החקלאית שלשמה נמסרו הזכויות לבר הרשות שהלך לעולמו (ראו למשל: פסק דינו של כב' השופט בן שלו מבית המשפט לענייני משפחה בקריות בת"ע 65313-12-19 מ' ואח' נ' נ' ואח', נבו, ניתן ביום 29.6.2022.
קביעת היורש שלו ימסרו הזכויות במשק לפי סע' 114 לחוק נעשית בהתאם למבחן כפול: המבחן הסובייקטיבי, דהיינו מי רוצה ומוכן לקיים את המשק כיחידה חקלאית; והמבחן האובייקטיבי, דהיינו למי המסוגלות והיכולת אובייקטיבית לעשות כן (ראו: ש' שוחט, נ' פינברג וי' פלומין, דיני ירושה ועיזבון מהדורה שביעית 2014, 247 והאסמכתאות שם); כן ראו הרחבה בפסק דינה של כב' השופטת פ' גילת כהן בתמ"ש (קריית גת) 15802-03-15 פלוני נ' אלמונית [פורסם בנבו] (27.7.16)).
מובן כי במסגרת המבחן האובייקטיבי נבחנת גם היכולת הכלכלית לשלם לשאר היורשים את הפיצוי המגיע להם בהתאם לסעיף. במקרה דנן, ושעה שעסקינן במשק שאין מתקיימת בו כלל פעילות חקלאית, הרי שמבחן היכולת לפצות את שאר היורשים הוא אבן הבוחן העיקרי למסוגלות הנדרשת בסעיף".

34. מכאן, כי הוראת סעיף 114 לחוק הירושה קובעת את אופן ההורשה של משק חקלאי, הוראה זו גוברת על צוואת המנוח, ועל רצונו המובע במסגרתה, באשר לאופן הורשת הזכויות במשק. הסיבה לכך היא, כי מבחינה משפטית, משק חקלאי אינו יכול להיות חלק מעיזבון. דהיינו, המשק אינו נכלל בנכסי העיזבון, וזאת גם אם קיימת הוראה מפורשת בצוואה המורה אחרת.

35. בפסק דינה של כב' סגנית הנשיא השופטת חגית מטלין בתמ"ש (משפחה ראשל"צ) 13597-02-14 **פלוני נ' פלוני** (30/5/22), ניתנה סקירה מפורטת של ההלכה המשפטית הנוהגת בסוגיה זו:

בהתאם להסכמי המשבצת זכויות האגודה וחברי האגודה, וביניהם ההורים המנוחים ז"ל, הן זכויות בר רשות באדמות המושב.

הפסיקה הגדירה את זכות בר הרשות, השימוש והחזקה של חבר אגודה במשקו כזכות אישית שאינה קניינית, ואשר אופייה וגדריה נקבעים בהתאם להסכמת הצדדים בהסכם הרישיון; על אף היותה זכות אישית זכות זו עבירה בכפוף לתנאי ההסכם שבין מעניק הזכות למקבל, אלא אם נשללה העבירות מראש בהסכם זה. יוצא מכך, כי בר רשות רשאי לעשות דיספוזיציה בזכותו אך ורק בכפוף להסכמת הצדדים בעת יצירת הרישיון, ויש לבחון כל מקרה לגופו ובהתאם לנסיבותיו (ראה: ע"א 103/89 אזולאי נ' אזולאי, פ"ד מה(1) 477 (1991), סעיף 5 לפסק דינו של כב' השופט שמגר; ע"א 1662/99 חיים נ' חיים, פ"ד נו(6) 295 (2002), סעיפים 18-17 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה).

העברת זכות בנחלה בין בחיים ובין לאחר פטירת חבר האגודה שלא בהתאם לתנאים ולהגבלות המפורטים בהסכם המשבצת ובניגוד להם אינה בת תוקף כלפי המוסדות המיישבים, וראה לעניין זה ע"א 633/82 לוקוב נ' מגדל, פ"ד מג(1) 397 (1985): "חוזה החכירה היוצר את הזכות של החוכר גם שולל מראש את זכות החוכר להוריש כרצונו את זכות החכירה. החוכר אינו יכול להוריש את מה שאין לו ומה שיש לו מוגבל מראש על פי החוזה שיצר את הזכות. המגבלה בעבירות הזכות היא חלק מהותי של זכות החכירה עצמה" (ראה: סעיף 8(ה) לפסק דינו של כב' הנשיא (כתוארו דאז) שמגר; ר' לעניין זה אף ע"א 3836/93 ברמלי נ' ברמלי, [פורסם בנבו] תק-על 96(3) 105 (1996), סעיף 4 לפסק דינה של כב' השופטת (כתוארה דאז) ביניש; ע"א 1662/99 חיים שלעיל, [פורסם בנבו] סעיף 20 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה).

בדומה נקבע בעניין ע"א 2836/90 בצר נ' צילביץ, פ"ד מו(5) 184 (1992), כי: "...עלינו לצאת מנקודת הנחה, כי מדובר בזכות רישיון שניתנה לאם, שאין בידה להעבירה בלא הסכמת המינהל, וזאת בשל האמור בחוזה המסגרת בין המינהל והמושב, לפיו אין להעביר זכויות בלי לקבל את הסכמת המינהל "מראש ובכתב..."(סעיף 5 לפסק דינו של כב' השופט גולדברג); ובהמשך: "...פשיטא הוא, שכל עוד לא ניתנה הסכמת המינהל לא יכולה ההתחייבות להבשיל לכדי הקניה מלאה של הזכות..." (סעיף 6 לפסק דינו של כב' השופט גולדברג).

בית המשפט העליון בפרשת בצר שלעיל, ציין לעניין זה את סעיף 27(ב) לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: "חוק החוזים"), הקובע, כי "חוזה שהיה טעון הסכמת אדם שלישי או רישיון על פי חיקוק, חזקה שקבלת ההסכמה או הרישיון היא תנאי מתלה". הסכמת המינהל, כך נפסק שם, מהווה תנאי לעצם ההעברה, ואין המתיישבים רשאים להעביר זכויותיהם לאחרים מבלי לקבל את הסכמת המינהל מראש ובכתב. כל עוד לא ניתנה הסכמת המינהל לא יכולה

ההתחייבות להבשיל לכדי הקניה מלאה של הזכות (סעיף 6(ב) לפסק דינו של כב' השופט גולדברג).

ור' לעניין זה ע"א 3836/93 ברמלי נ' ברמלי, דלעיל, [פורסם בנבו] שם נקבע כדלקמן: "ברי כי גם זכויות של בר-רשות (שאינן מגיעות לכדי זכויות של חכירה) אינן ניתנות להורשה, אם ההסכם שמכוחו ניתנו הזכויות אינו מתיר זאת. אם נותן הרשות מגביל את עבירות הזכות ואוסר על העברתה בירושה, הרי בר הרשות אינו יכול להוריש את זכויותיו... רשות השימוש ניתנת להעברה רק בכפוף להיתר המשתמע מתנאי החוזה או ממכלול הנסיבות...לפיכך, כשחוזה החכירה או הרשות קובע את זכות החכירה או הרשות לתקופת חייו של המתיישב בלי שאלה יהיו לחלק מעיזבונו, התוצאה היא כי זכותו בנכס אכן אינה חלק מעיזבונו... ניתן אם כן לראות כי הזכויות הוקנו לאגודה המיישבת כשזו מוסמכת להעבירן לחבריה בהגבלות מפורשות על עבירותן, ובתנאי שהן לא ייכללו בעיזבונו של החבר. לאגודה המיישבת ולחבריה המתיישבים אין יותר ממה שניתן להם בהסכם המשולש. מכאן שעל-פי ההסכם העומד לפנינו הזכויות במשק אינן חלק מעיזבונה של האם...זכויות אלו יעברו אפוא לבן הממשיך על-פי הקבוע בהסכם המשולש..." (סעיף 4 לפסק הדין). (ראה גם: ע"א 3220/10 כהן ז"ל כנציגת העזבון נ' חדד, [פורסם בנבו] תק-על 2012(3) 8988 (2012), סעיף 19 לפסק הדין; עמ"ש (מחוזי חי') 10545-11-10 פלונית נ' אלמוני, [פורסם בנבו] תק-מח 2011(1) 31897 (2011) סעיפים 13- 16 לפסק הדין והפסיקה המאוזכרת שם)".

נוכח האמור, קבעה כב' סגנית הנשיא מטלין, כי הוראות הסכם המשבצת והנחיות רשות מקרקעי ישראל סותרות את הצוואה, ומכאן, כלשון פסק הדין: **"...דין טענת התובע כי מכוח הצוואה יש להצהיר כי הינו בעל מחצית הזכויות במשק/בנחלה להידחות".**

36. בשורה של פסקי דין נוספים נקבע, כי זכויותיו של בעל נחלה שהוא בר-רשות נובעות מהסכם המשבצת, ואינן חלק מעיזבונו. לפיכך, אין משמעות מעשית להוראת צוואה המבקשת לפצל את הנחלה, להעביר את הזכויות ליותר מאדם אחד, או לפגוע בזכויות בן הזוג. הוראות הסכם המשבצת הן ההוראות הישימות בענייננו, בהתאם להוראת סעיף 114 לחוק הירושה. משמעות הדבר היא שההוראה הסותרת עשויה שלא להיות ברת-ביצוע כלפי רשות מקרקעי ישראל והגורמים המיישבים. כך לדוגמה, נקבע בפסק הדין בעמ"ש 17115-03-19 (מחוזי נצרת) **שרה (שם בדוי) נ' רבקה (שם בדוי)** (7/10/19), כדלקמן:

"כאמור, עניין לנו במנוח אשר היה בר רשות בנחלה. זכויותיו של חבר האגודה מוקנות לו מכוח הסכם המשבצת. הסכם זה מגביל את זכותו של חבר האגודה להוריש כרצונו את זכויותיו כבר רשות. בהסכם המשבצת נקבע מפורשות בנוגע למהות זכויותיו של חבר האגודה, כי הוא בר רשות בלבד וזכויותיו אינן חלק

מעיזבונו. זכויותיו של בר רשות אינן בגדר זכות קניינית ותחת זאת מדובר בזכות אישית. משכך, הזכויות האמורות אינן חלק ממסת נכסי העיזבון של בר הרשות. אין באמור כדי לאיין את זכותו של חבר האגודה לקבוע בצוואתו למי הוא מורה להעביר את זכויותיו בנחלה. בידי בר רשות להוריש זכויותיו למי שיחפוץ, אלא אם אפשרות זו הוגבלה או נשללה במסגרת ההסכם המסדיר את זכויותיו (ע"א 103/89 מזל אזולאי נ' פנינה אזולאי, פ"ד מה(1) 477).

בהתאם להלכה, התנאים בנוגע להעברת זכויותיו של בר רשות נקבעים בהסכם אשר במסגרתו קיבל בר הרשות את זכויותיו (ראה לעניין זה: ע"א 3836/93 עמוס ברמלי נ' דוד ברמלי, פ"ד נ(3), 868, ע"א 633/82 אליהו לוקוב נ' ציפורה מגדל, פ"ד מג(1), 397 ו-ע"א 1662/99 חזקיהו חיים נ' אליהו חיים, פ"ד נו (6) 295). בר רשות בקרקע רשאי להעביר את זכותו בה בכפוף להסכם הרישיון ואת תנאי ההעברה יש לבחון בכל מקרה לגופו (בע"מ 7861/17 פלוני נ' פלוני). בע"א 566/89 דב שטיין נ' דבורה סופר פ"ד מז(4), 167 נקבע, כי לבר רשות יש זכות אישית בעלת ערך כלכלי בכפוף לתנאים לפיו ניתנה לו הרשות או הכללים שנקבעו בדין. לפיכך, אם תנאי ההתקשרות בינו לבין בעל הקרקע מאפשרים זאת בידו להעביר את זכויותיו. משכך, הרי שיש לבחון את ההסכם הדו צדדי ולקבוע, האם לאור הוראותיו היה בידי המנוח לקבוע את שקבע בצוואתו בעניין מגוריה של רבקה בבית הקטן כל ימי חייה אם לאו ומה משמעותה של ההוראה האמורה בצוואה במקרה בו עסקינן. בהעדר התנגשות בין הסכם המשבצת לצוואה יש לכבד את רצון המנוח כפי שבא לידי ביטוי בצוואתו".

מהפסיקה שפורטה באריכות לעיל עולה, כי כאמור, משק חקלאי אינו חלק מעיזבון מנוח, ועל כן לא ניתן להורישו בצוואה, ככל שרכוש אחר.

<u>מהי, בסופו של יום, התוצאה המשפטית הנובעת מהסתלקותה של התובעת מחלקה בעיזבון המנוח?</u>

37. בהתאם להוראות הסכם המשבצת, עם פטירת המנוח, עוברות מלוא זכויותיו לתובעת, כבת הזוג שנותרה בחיים, ומאז ועד כה היא בעלת הזכויות הבלעדית במשק.

38. בסעיף 20(ה) להסכם המשבצת, נקבע כדלקמן:

"במקרה של פטירת חבר האגודה או מתיישב ביישוב תחולנה ההוראות הבאות בדבר מסירת זכויות השימוש בנחלה ו/או במשק העזר שבשימושו. למען הסר ספק,

מוצהר ומוסכם בזה כי אין באמור בסעיף זה לשנות את מהות זכויותיו של חבר האגודה כזכויות בר-רשות בלבד שאינן חלק מעיזבונו ואין באמור בסעיף זה כדי לשנות את מעמדו של חבר האגודה על-פי חוזה זה כבר-רשות לכל דבר ועניין:

(1) במקרה של פטירת חבר האגודה או מתיישב ביישוב יועברו כל זכויותיו בנחלה לבן/בת הזוג שנותר בחיים. באין בן/בת זוג לחבר האגודה או מתיישב ביישוב שנפטר יועברו כל זכויותיו בנחלה לבן ממשיך שנקבע על ידי ההורים ושאושר על ידי המישבת. באין בן ממשיך כאמור יועברו כל הזכויות בנחלה בהתאם לעקרונות הקבועים בסעיף 114 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965".

39. מכאן, כי הסכם המשבצת קובע באופן מפורש, כי המשק אינו חלק מהעיזבון. הסכם המשבצת קובע, באופן מפורש, כי במקרה של פטירת חבר האגודה תועברנה כל זכויותיו לבן/בת הזוג הנותר בחיים. ככל שאין בן/בת זוג הנותר בחיים, תועברנה הזכויות לבן ממשיך. כמו כן, הסכם המשבצת מכפיף את קביעת מצב הזכויות במשק חקלאי לאחר פטירת המחזיק בו, להוראות סעיף 114 לחוק הירושה.

40. דהיינו, בהתאם להוראות הסכם המשבצת, עם פטירתו של בן הזוג, עוברות זכויותיו כבר-רשות, במלואן, לבת זוגו.
התובעת הסתלקה מהצוואה, אך היא קיבלה לעצמה "מחדש" את הזכויות במשק, מכוח הוראת סעיף 20(ה) להסכם המשבצת. מכאן ואילך, גורל הזכויות במשק החקלאי ייבחן על פי הוראות הסכם המשבצת. הא ותו לא.

41. כפי הנראה, המנוח צפה מראש כי כך יהא מצב הדברים המשפטי, ועל כן הוא הכליל בצוואתו את הוראת סעיף 12 לצוואה ההדדית, אשר למען הנוחות תובא שוב להלן:

"על אף האמור בכל מקום בצוואה זו, אנחנו המורישים ביחד ו/או לחוד, מצווים בזאת, כי אם לא יסתדרו יורשינו שבצוואה זו לחיות בהרמוניה ובשלווה ו/או ירצה מי מהם פירוק שיתוף ו/או לא יהיה ניתן לקיים את מלוא הוראותינו שבצוואה זו מכל סיבה שהיא לרבות בשל מניעות שתקום בשל מינויו של בננו [redacted] כבן ממשיך ו/או רשות מקרקעי ישראל, אזי יימכר כלל המשק כמקשה אחת והתמורה תחולק לארבעת ילדינו: [redacted] ת.ז....בחלקים שווים. ואנחנו מורים בזאת כי תירשם הערה בדבר הוראותינו זו".

42. אף להוראה זו אין היתכנות משפטית, שכן שעה שמשק חקלאי אינו חלק מעיזבון, והמחזיק בו הינו כבר רשות בלבד, הרי שממילא אין מקום להוראה בצוואה אשר מאפשרת את מכירתו וחלוקת תמורתו.

43. סעיף 45 לחוק הירושה, מקנה למצווה את האפשרות להורות בצוואתו דבר אשר היורש יהא חייב לעשותו או להימנע מעשותו, בזכויות אותן קיבל מהעיזבון, וכלשון הסעיף:

"המצווה רשאי להורות בצוואתו דבר שיורש יהיה חייב לעשותו, או להימנע מעשותו, במה שקיבל מן העזבון; מילויו של חיוב כזה יכול לדרוש כל מי שמעונין במילוי, ואם היה בדבר ענין לציבור – גם היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו".

מכאן, הוראה בצוואה הדדית המחייבת את בת הזוג לפעול ביחס לנכס שקיבלה מן העיזבון עשויה, בהתאם לנוסחה ולתכליתה, להיחשב חיוב של יורש ולא רק כהבעת רצון כללית.

44. לצד זאת, חיוב חוזי המעוגן בצוואה כלפי יורש, ככל הוראה אחרת בצוואה, כפוף להוראת סעיף 34 לחוק הירושה, לפיו:

"הוראת צוואה שביצועה בלתי חוקי, בלתי מוסרי או בלתי אפשרי – בטלה".

בפסק דינו של בית המשפט העליון, אשר ניתן בחודש האחרון, בבע"מ 3758-05-26 **פלונית נ' פלוני** (18/10/26), נקבע כדלקמן:

"דיני הצוואות מצויים באכסניית המשפט הפרטי. אולם, כפי שכבר נפסק לא אחת, זכויות היסוד של אדם אינן מוגבלות לתחומי המשפט הציבורי והן נותנות את אותותיהן גם בתחומים שונים של המשפט הפרטי. זכויות אלה – ובעניינו, זכות הגישה לערכאות – מוזרמות אל תוככי המשפט הפרטי בין במישרין ובין באמצעות "מושגי שסתום", כדוגמת "תקנת הציבור" (ראו: ע"א 294/91 חברת קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום, פ"ד מו(2) 464, 533 (1992); ע"א 1770/21 חצרוני נ' Facebook Ireland Limited, פסקאות 44-45 [נבו] (14.12.2022); רבין ורודס, בעמ' 605-606).

חוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: חוק החוזים), קובע כי "חוזה שכריתתו, תכנו או מטרתו הם בלתי חוקיים, בלתי מוסריים או סותרים את תקנת הציבור - בטל" (ראו: סעיף 30 לחוק החוזים). חוק הירושה אינו מכיל הוראה כזאת. סעיף 34 לחוק הירושה קובע כי "הוראת צוואה שביצועה בלתי חוקי, בלתי מוסרי או בלתי אפשרי – בטלה" (וראו גם סעיף 38(א) לחוק הירושה)".

45. מן האמור עולה, כי <u>הוראת סעיף 12 לצוואה ההדדית, ככל הוראת צוואה אחרת, כפופה להוראת סעיף 34 לחוק הירושה</u>, ולא ניתן ליישמה ככל שהיא נכנסת לגדריו, דהיינו, ככל שהחיוב המעוגן בה אינו חוקי או אינו אפשרי עפ"י דין.

46. ודוק, במסגרת הוראת סעיף 12 לצוואה, התחייבה התובעת (ובאופן הדדי גם המנוח) למכור את כלל המשק כמקשה אחת ולחלק תמורתו בין ארבעת ילדיהם, ככל שתקום מניעות לחלוקה פיסית של המשק בשל הוראות רשות מקרקעי ישראל. התחייבות זו אינה ישימה מן הבחינה המשפטית, בדיוק כשם שההוראה בדבר ההורשה עצמה הינה חסרת עיגון משפטי.

47. **התוצאה המשפטית המתקבלת היא, כי שעה שהתובעת הסתלקה מהצוואה ההדדית, עוברות אליה הזכויות כברת רשות במשק, מכח הסכם המשבצת.**

סיכום

48. אני מקבלת את הסתלקותה הכללית של התובעת מעיזבון המנוח. מנגד, תביעת התובעת לביטול צוואת המנוח נדחית, שעה שאין לתובעת זכות מושגית לעתור לביטול צוואתו.

49. לצד זאת, כאמור, משק חקלאי אינו חלק מעיזבון מן הבחינה הקניינית, ועל כן ההוראות הנוגעות להורשתו אינן ישימות לפי סעיף 34 לחוק הירושה. חלוקת הזכויות במשק, כזכות בר-רשות, בהתאם לצוואה ההדדית, כפופה להוראת סעיף 114 לחוק הירושה ולהסכם המשבצת.

50. הוראת סעיף 12 לצוואה אינה משנה את פני הדברים, שעה שהמשק אינו חלק מעיזבון, וממילא לא ניתן למכרו.

51. מעת שהתובעת הסתלקה מהעיזבון, עוברות הזכויות כבר-רשות אליה, בהתאם להוראות הסכם המשבצת.

52. בנסיבות העניין, ונוכח התוצאה אליה הגעתי, אין צו להוצאות וכל צד יישא בהוצאותיו.

53. המזכירות מתבקשת לסגור את התיק ולשלוח את פסק הדין לצדדים.

ניתן היום, י"ג כסלו תשפ"ז, 23 נובמבר 2026, בהעדר הצדדים.

שוש חן נחום, שופטת

1
2
3
4

אינו פרסום